ΕΤΟΣ Δ'. 'Εν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 8 Ἰουνίου 1914 ΑΡΙΘ. 181.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ͂ι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗ͂ι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ'.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΑΙΤΗΜΑ

«Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου»

Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ὁμιλίαν μου ἐπὶ τοῦ πρώτου αἰτήματος τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς προτίθεμαι νὰ κάμω εἰς ὑμᾶς γνωστοὺς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἵ ὁποῖοι εἰργάσθησαν καὶ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ μάθωμεν ποῖον εἶναι καὶ τὸ ἡμέτερον καθῆκον, ὅταν ἀναφωνῶμεν· «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*».

Θὰ παρέλθω ἐν σιγῇ πάντας τοὺς ἁγίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· οὐδὲν θὰ ἀναφέρω ἐκ τῶν ἐναρέτων παραδειγμάτων τῶν Πατριαρχῶν· οὔτε περὶ τοῦ ἱεροῦ ζήλου τῶν προφητῶν καὶ τοῦ προφητάνακτος Δαυῒδ θὰ ὁμιλήσω. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς μόνα τὰ παραδείγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς Χριστιανικῆς δηλονότι θρησκείας.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἤγαγεν εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἵδρυσε τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἐνέδυσεν αὐτὴν μὲ τὴν θείαν αὐτοῦ δύναμιν καὶ ἐνεπιστεύθη αὐτῇ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐπηγγείλατο αὐτῇ, ὅτι ἔσται μετ' αὐτῆς μέχρ ισυντελείας τῶν αἰώνων, καὶ ὅτι αἱ πύλαι τῆς πλάνης, αἱ πύλαι τοῦ Ἅδου οὐδέποτε θέλουσι κατισχύση αὐτῆς.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους αὐτοῦ·

«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ » ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκον- » τες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν». «....Καθὼς ἀπέσταλκέ » με ὁ Πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.... Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον».

Πάντες οἱ Ἀπόστολοι κατενόησαν τὴν ἁγίαν αὐτῶν ἀποστολήν. Διαφλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ κηρύξωσι καὶ γνωρίσωσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἁγιάσωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, τρέχουσι πρὸς κατάκτησιν τοῦ κόσμου. Διαμοιράζονται μεταξύ των τὴν γῆν διὰ νὰ φωτίσωσιν αὐτὴν διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ ἁγιάσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς καθαρότητος τοῦ ἑαυτῶν βίου καὶ διὰ τῆς ἁγιότητος τῆς ἠθικῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν ἐπὶ τῷ ἔργῳ ὅπερ ἀνέλαβον οἱ Ἀπόστολοι πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, δέον βεβαίως νὰ ἦναι μέγας! Πόσον δύσκολος ἦτο ἡ ἐπιχείρησις τῶν Ἀποστόλων! Ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ θεμελιώσωσι τὴν θείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θρησκείαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς εἰδωλολατρείας, νὰ κατακρημνίσωσι τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς καὶ νὰ ἀνεγείρωσι πανταχοῦ Ναὸν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἐν ᾧ θὰ ἠκτινοβόλει τὸ σωτήριον σύμβολον τοῦ Σταυροῦ καὶ θὰ προσεφέρετο καθ᾽ ἑκάστην θυσία, μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων, τὸ μόνον καθαρὸν καὶ ἄμωμον θῦμα, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν προσέτι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκριζώσωσιν ὅλας τὰς κακίας τὰς καταπλημμυρούσας τὴν γῆν, νὰ καταπολεμήσωσι τὰ πάθη τὰ κολακεύοντα ὅλας τὰς αἰσθήσεις καὶ ὑπὸ ἰδίας ἕκαστον θεότητος προστατευόμενα, καὶ νὰ ἀντικαταστήσωσι ταῦτα διὰ τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Εὐαγγελίου ἠθικῆς.

Ἰδοὺ πραγματικῶς σχέδιον μεγαλεπήβολον ἀλλὰ καὶ δυσκολώτατον. Πῶς τόρα θὰ δυνηθῶσιν οἱ Ἀπόστολοι νὰ πραγματώσωσι τοῦτο; Ἀρά γε διὰ τοῦ χρυσοῦ; Ἀλλ᾽ αὐτοὶ κηρύττουσι τὴν φιλοπτωχίαν, τὴν περιφρόνησιν τοῦ πλούτου, οἱ ἴδιοι δὲ οὔτε κενὸν βελάντιον φέρουσι μεθ᾽ ἑαυτῶν. Ἀρά γε διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων; Ἀλλ᾽ εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀπηγορευμένον καὶ ἁπλῆν νὰ φέρωσι μεθ᾽ ἑαυτῶν ῥάβδον, ἐφ᾽ ἧς νὰ στηρίζωνται κατὰ τὰ ταξείδια αὐτῶν. Ἀρά γε διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου, διὰ τῆς ῥητορικῆς δεινότητος; Ἀλλ᾽ οὗτοι πάντες εἶναι πτωχοὶ ἁλιεῖς ἀγράμματοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ διδάσκαλος ἀπηγόρευσε καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ προμελετᾶν τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ὤφειλον νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Μακρὰν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ὅλα τὰ ἀνθρώπινα μέσα, διότι ὅλα εἶναι ἀνίσχυρα. Ἡ θρησκεία εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ἀγῶνες καὶ προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου οὔτε νὰ θεμελιώσωσιν, οὔτε νὰ ἐξοντώσωσι ταύτην δύνανται. Ἡ θρησκεία εἶναι θεῖον ἔργον καὶ κατ᾽ ἀνάγκην θεῖα μέσα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν αὐτῆς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς παρέβλεψεν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα μέσα πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς θρησκείας αὐτοῦ, διὰ νὰ καταδειχθῇ ἐναργέστερον ἡ δύναμις καὶ θειότης αὐτῆς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐξελέξατο ***τὰ ἀσθενῆ*** διὰ νὰ κατακτήσωσι τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ***τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνωσι.*** Ὅλαι αἱ δυνάμεις, ὅλα

τὰ μέσα τῶν Ἀποστόλων προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο μέλλουσιν ἵνα ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουσι. Ποῖα λοιπὸν εἶναι ταῦτα τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς ἐχορήγησεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους διὰ νὰ θεμελιώσωσι τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Πίστιν καὶ διὰ νὰ κατακτήσωσι τὸν κόσμον;

Ἰδοὺ ταῦτα. Ἡ ἁγιότης τοῦ ἑαυτῶν βίου, ἥτις ἑλκύει τὰς καρδίας καὶ διαθέτει αὐτὰς συμπαθῶς· ἡ σοφία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑφ' ἧς ἦσαν πεπληρωμένοι, ἡ δύναμις τοῦ θαυματουργεῖν, καὶ ἡ δύναμις τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, λόγος τόσον ἰσχυρός, ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Θεός, ὁ λόγος ὁ ποιήσας τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός, ὁ λόγος ὅστις δίκην ξίφους διαπερᾷ τὰς διανοίας καὶ καθυποτάσσει αὐτάς.

Τὸ κύριον δὲ καὶ πρώτιστον μέσον, οὗ ποιοῦνται χρῆσιν εἶναι ὁ Σταυρὸς ἐφ' οὗ προσηλώθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττουσι. Τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑψωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν δεικνύουσιν εἰς τὰ ἔθνη πάντα, διότι αὐτὸς ὁ θεῖος Διδάσκαλος εἶχεν εἰπῆ εἰς αὐτούς, «*Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.*»

Μὲ τοιαῦτα μέσα ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἐθεμελιώθη καὶ ἐστερεώθη. Μὲ τοιαῦτα μέσα ἐγένοντο ἐκποδὼν ὅλα τὰ δυσυπέρβλητα ἐμπόδια. Μὲ τοιαῦτα μέσα ὅλοι οἱ κίνδυνοι ἐξεμηδενίσθησαν. Μὲ τοιαῦτα μέσα ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ πίστις κατίσχυσε καὶ ἐθριάμβευσε κατὰ πάντων τῶν μακρῶν καὶ σκληρῶν διωγμῶν.

Τῶν δὲ Ἀποστόλων τὰ ἐφόδια, τὰ κοινὰ δηλονότι καὶ τὰ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἰδιαιτέρως ἐφόδια ποῖα ἆρά γε ἦσαν; Ἰδοὺ ταῦτα· ἡ πίστις καὶ ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἑαυτῶν καθῆκον καὶ τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολήν· ὁ καταβιβρώσκων αὐτοὺς ἔνθεος ζῆλος ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, τὸ ἀκατάβλητον αὐτῶν θάρρος καὶ ψυχικὸν σθένος εἰς τὸ ὑπομένειν πάντα διωγμὸν καὶ ἐγκαρτερεῖν ἐν ταῖς θλίψεσι, τοῖς διωγμοῖς καὶ τοῖς κινδύνοις.

Καὶ τῷ ὄντι· τίς δύναται νὰ ἐκδιηγηθῇ πάντα ὅσα οἱ Ἀπόστολοι ὑπέμειναν διὰ νὰ θεμελιώσωσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀσφαλίσωσιν ἡμᾶς ἐν τῇ σωτηριώδει ταύτῃ Κιβωτῷ; Διέδραμον ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην κηρύττοντες τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, κατώρθωσαν ἔργα τὰ ὁποῖα καταπλήττουσι τὴν ἀνθρωπίνην φαντασίαν. Ὑπέμειναν πᾶν εἶδος στερήσεων. Κατεδιώχθησαν, ἐσύροντο ἀπὸ φυλακῆς εἰς φυλακήν, ἐμαστιγώνοντο καὶ ὑπεβάλλοντο εἰς μαρτύρια ἀνήκουστα. Ὅλα δὲ ταῦτα ὑπέμειναν ἀγογγύστως, ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, χαίροντες διότι ἠξιοῦντο νὰ πάσχωσιν ὑπὲρ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐθεμελιώθη, ἐσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐγένετο ἡ μήτηρ πάντων τῶν Χριστιανῶν. Καλεῖ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἵνα προσδράμωσιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς διὰ νὰ ἀναγεννήσῃ καὶ χορηγήσῃ αὐτοῖς τὴν ζωὴν τὴν ἀληθινήν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι μετ' αὐτῆς μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων. Ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας εὑρίσκεται ἡ πύλη τῆς σωτηρίας, αἱ κλεῖδες τῶν οὐρανῶν, ἡ ἱερὰ παρακαταθήκη τῆς πίστεως καὶ τῶν θείων καὶ αἰωνίων ἀληθειῶν. Ἐν αὐτῇ εἶναι τεθησαυρισμένοι ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ τῆς σωτηρίας.

Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ καὶ τὸν ζῆλον, τὸ θάρρος, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, πρὸς διάσωσιν ἀκεραίας καὶ ἀνοθεύτου τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς καθαρότητος τῆς Εὐαγγελικῆς ἠθικῆς; Τίς δύναται νὰ ἐκδιηγηθῇ τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ἀγῶνας πρὸς ἐκρίζωσιν τῶν αἱρέσεων; Τίς δύναται νὰ ἀπαριθμήσῃ καὶ ὀνομάσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαρτύρων ἐν τοῖς διωγμοῖς; Τίς δύναται νὰ δείξῃ γωνίαν τινὰ τῆς γῆς, ἥτις νὰ μὴ ἔχῃ ἀρδευθῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου αὐτῶν αἵματος;

Ἐκτὸς τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι ἐθεμελίωσαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐσφράγισαν ταύτην διὰ τοῦ ἁγίου αὐτῶν αἵματος καὶ ἀφιέρωσαν ὁλόκληρον αὐτῶν τὴν ζωὴν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἐκτὸς τῶν διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, ὧν ὁ ζῆλος καὶ ἡ αὐταπάρνησις προκαλοῦσι τὸν ἡμέτερον θαυμασμόν, ἄξιοι τοῦ ἡμετέρου θαυμασμοῦ εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ πολισταὶ τῆς ἐρήμου, τὰ τάγματα τῶν Ὁσίων καὶ ἀσκητῶν.

Τὰ ἱερὰ ταῦτα τῶν Ὁσίων τάγματα θείαν ἔχουσι τὴν σύστασιν καὶ ἱδρύθησαν ἅμα τῇ θεμελιώσει τῆς Χριστιανικῆς πίστεως πρὸς πραγμάτωσιν τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος. Πάντες οἱ Χριστιανοὶ ἀνεξαιρέτως εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ᾿ εἰς τὸ ὕψος τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος δὲν καλοῦνται πάντες, διότι δὲν εἶναι οἱ πάντες ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο. Οἱ καλούμενοι εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν τελειότητα, εἰς τὴν ἀπάρνησιν τοῦ κόσμου καὶ πάντων τῶν τοῦ κόσμου, εἰς τὸ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τῆς βοηθείας τοῦ πλησίον καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν εἶναι οἱ Ὅσιοι καὶ οἱ Ἀσκηταί.

Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ ἐκδιηγηθῇ ὅσα τῶν Μοναστῶν τὰ πλήθη κατώρθωσαν ὑπὲρ τῆς πίστεως, ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν; Ποσάκις ἐν τῇ σειρᾷ τῶν αἰώνων δὲν ἔπραξαν καὶ δὲν ἐθυσίασαν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας; Τὰ πολλὰ καὶ πολυώνυμα ἄσυλα τῆς δυστυχίας καὶ τῶν συμφορῶν, τὰ πτωχοκομεῖα, νοσοκομεῖα, λεπροκομεῖα καὶ εἴ τι ἕτερον δὲν εἶναι ἐπινόησις καὶ ἀναστήματα τῶν ὁσίων καὶ ἀσκητῶν; Τίνες οἱ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Ἅδου ἀφαρπάσαντες καὶ διασώσαντες χιλιάδας, μυριάδας ψυχῶν τῶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ κυλινδουμένων; Τίνες οἱ Ἀγγελικὴν πολιτείαν ἐπὶ γῆς συστήσαντες καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας προσευχόμενοι καὶ ὑμνολογοῦντες τὸν Θεόν; Οὐχὶ τὰ πλήθη τῶν Μοναστῶν καὶ Ὁσίων ἀνδρῶν;

Ἰδού, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, μὲ ποῖον τρόπον ***ἡγίασαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ*** οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, οἱ τούτων διάδοχοι, μεγάλοι Ἱεράρχαι καὶ φωστῆρες τῆς Οἰκουμένης, οἱ Μάρτυρες τῆς Πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ οἱ χοροὶ τῶν ὁσίων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν. Εἰς τὰ ἴχνη τούτων ἂς ἐπακολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ νὰ δυνηθῶμεν ἀξίως καὶ πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν νὰ ἐκφωνῶμεν τὸ πρῶτον τῆς Κυριακῆς προσευχῆς αἴτημα, «*Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά Σου*». Γένοιτο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ΄.

Η ΑΓΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΩΣ ΘΥΣΙΑ

ΣΧΕΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν (Λουκ. 22, 19)
«Τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνά-
» μνησιν. — Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον
» καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου
» καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ» (Α΄. Κορ. 11, 25—26)

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.—Ἡ Ἁγία Εὐχαριστία ἔχει διπλοῦν χαρακτῆρα· εἶναι δηλαδὴ ἀφ' ἑνὸς Μυστήριον, διὰ τοῦ ὁποίου μεταλαμβάνομεν οἱ Χριστιανοὶ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, εἰς τὰ ὁποῖα πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν ὀρθοδόξως μετουσιοῦνται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος. Εἶναι δὲ αὕτη καὶ θυσία, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἡμῶν προσφέρει διὰ τοῦ Λειτουργοῦ πρὸς τὸν Οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα χάριν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ ἦτο ἡ σπουδαία δογματικὴ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν ἀπεδείξαμεν εἰς τὸ προηγούμενον κήρυγμα. Ἀλλὰ ποία ἡ σχέσις τῆς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ θυσίας ταύτης πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ; Ποία ὁμοιότης καὶ διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ ἐκείνης καὶ αὐτῆς; Τοῦτο θὰ δείξῃ ὁ σημερινὸς λόγος, ἐπεξηγῶν ἔτι μᾶλλον τὴν ἔννοιαν τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ θυσίας.

Ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ, εἴπομεν πολλάκις ἕως τώρα καὶ πιστεύομεν ἀκραδάντως, ὅτι τὰ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ Μυστηρίου, ἤτοι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ ἱερέως παρακλήσεως καὶ ἱκεσίας πρὸς τὸν Θεὸν μεταβάλλονται εἰς αὐτὸ τὸ πανάχραντον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Κύριος ἡμῶν εἶναι παρὼν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου αὐτοῦ σώματος, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ. Ἑπομένως, ὅταν λέγωμεν ὅτι ἡ Εὐχαριστία εἶναι θυσία, ὁμολογοῦμεν τὴν πίστιν, ὅτι ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ δὲν λαμβάνει χώραν ἁπλῆ διὰ τοῦ νοῦ ἡμῶν ἀνάμνησις τῆς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅτι ἡ Εὐχαριστία αὕτη εἶναι ἀναπαράστασις πραγματικὴ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ δηλονότι, τῇ τελουμένῃ ἐπὶ τῶν ἁγίων

ἡμῶν θυσιαστηρίων, τὸ θῦμα καὶ ὁ θύτης, ὁ θύων καὶ ὁ θυόμενος δὲν εἶναι ἄλλος εἰμὴ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς, ὁ ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ προσηλωθεὶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὅστις εἶναι παρὼν καὶ ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ὁ μέγας ἡμῶν Ἀρχιερεὺς, ὅστις προσέφερε τὴν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ, προσφέρει ὁ αὐτὸς ἔκτοτε καὶ θὰ προσφέρῃ μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων τὴν ἰδίαν θυσίαν διὰ τῆς Εὐχαριστίας. «Σὺ » γὰρ εἶ, λέγει, ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ » διαδιδόμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν». Ὥστε ἡ τοιαύτη ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ πραγματικὴ ἐπανάληψις τῆς θυσίας τοῦ Γολγοθᾶ εἶναι ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη τὴν ὁποίαν παρήγγειλεν ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ κάμνωσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀνάμνησις ὄχι φαντασιώδης, ὄχι ἁπλῶς διὰ τῆς διανοίας, ἀλλ᾽ ἀντικειμενική, ἀνάμνησις γινομένη διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ θείου δράματος. Κατ᾽ οὐσίαν λοιπὸν ἡ Εὐχαριστία ὡς θυσία δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν θυσίαν τοῦ Γολγοθᾶ· καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἔχουν τὸν αὐτὸν θύοντα καὶ θυόμενον, τὸν ἴδιον προσφέροντα καὶ προσφερόμενον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ὁμοιότητος ταύτης ἀποτελεῖ τὴν πρώτην παράγραφον τοῦ προκειμένου λόγου.

Διότι ἐκτὸς τῆς ταὐτότητος ταύτης μεταξὺ τῆς θυσίας τῆς Εὐχαριστίας καὶ τῆς θυσίας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπάρχει καὶ διαφορά τις μεταξὺ αὐτῶν. Ἀλλ᾽ ἡ διαφορὰ αὕτη δὲν ἀναφέρεται ποσῶς εἰς τὴν οὐσίαν, ὡς ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἰδίου θύματος καὶ θύτου, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τρόπον ἑκατέρας τῶν θυσιῶν. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν, παρακαλῶ προσέξατε εἰς τὸν ἑξῆς παραλληλισμόν. Προκειμένου μὲν περὶ τῆς θυσίας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐκεῖ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐθυσίασε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, προσενεγκὼν τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸν Θεὸν ὡς θυσίαν αἱματηράν, ὡς θῦμα ἐν αἵματι. Προκειμένου δὲ περὶ τῆς θυσίας ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἐδῶ ὁ Κύριος ἡμῶν προσφέρει ἑαυτὸν ἀναιμάκτως διὰ τοῦ Λειτουργοῦ, καὶ δὴ ὑπὸ τὰ εἴδη τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου. Ἐκεῖ ἡ θυσία ὑπῆρξε πραγματικὴ ἔκχυσις τοῦ αἵματος καὶ δοκιμασία σαρκικοῦ θανάτου· ἐδῶ, εἰς τὴν Εὐχαριστίαν δηλονότι, ἡ θυσία εἶναι μυστηριώδης, ἐκτελουμένη ἄνευ αἵματος καὶ θανάτου· ὅθεν καὶ «ἀναίμακτος θυσία» ὀνομάζεται. «Ἔτι προσφέρομέν σοι, λέγει, τὴν λογι- » κὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν». Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ πρώτη διαφορά, διαφορά, ὡς βλέπετε, τρόπου καὶ μορφῆς.

Ἀλλὰ πλὴν αὐτῆς ἔχομεν ἐν προκειμένῳ καὶ τὸν ἰδιάζοντα σκοπόν. Διότι ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς θυσίας τοῦ Γολγοθᾶ; Εἶναι οὗτος γενικός, παγκόσμιος· εἶναι δηλονότι ἡ συμφιλίωσις μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἡ σωτηρία ἐν γένει ὁλοκλήρου τῆς ἁμαρτωλοῦ ἀνθρωπότητος. Διότι ἁμαρτήσαντες θανασίμως οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ προσώπῳ τῶν πρωτοπλάστων, ὤφειλαν καὶ νὰ τιμωρηθοῦν διὰ θανασίμου τιμωρίας. Μόνη ἡ ἐνανθρώπησις καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δὲν ἤρκει· δὲν ἤρκει ἀκόμη πρὸς σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν τῶν ἀνθρώπων ἡ μετάνοια αὐτῶν καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ. Ἀπῃτεῖτο θάνατος πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς θείας δικαιοσύνης, ἀλλὰ θάνατος προσώπου ἀμώμου, ἀναμαρτήτου, ἱκανοῦ νὰ ἄρῃ τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ἱκανοῦ ὄντως νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ ἐξ ὀνόματος τῆς ἁμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις ὡς τοιαύτη ἦτο ἀνίκανος νὰ προσφέρῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἱλαστή-

ριον θυσίαν. Τὸν θάνατον λοιπὸν τοῦτον, τὸν ἀπολυτρωτικόν, ἐδέχθη ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ καὶ ἀγάπῃ νὰ ὑποστῇ καὶ ὑπέστη πραγματικῶς ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ εἰς τὸν Γολγοθᾶν· Ἰδοὺ διὰ τί εἴπαμεν, ὅτι ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶχε γενικὸν σκοπόν, ὅστις ἐναγκαλίζεται ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν ὁποίαν καθιστᾶ οὗτος ἱκανὴν νὰ ἰδιοποιηθῇ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν ταύτην, ἀλλὰ πῶς ὅμως; Διὰ μέσου τῆς θυσίας ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, τῆς ὁποίας λοιπὸν ὁ ἰδιαίτερος σκοπὸς εἶναι οὗτος. Ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀναίμακτος αὕτη θυσία ἐξιλεόνει τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἐκείνων τῶν Χριστιανῶν, χάριν τῶν ὁποίων τελεῖται, ὑπὲρ τῶν ὁποίων καὶ ἀποφέρει σωτήρια ἀποτελέσματα, ἐφ' ὅσον προσέρχονται εἰς τὴν μετάληψιν αὐτῆς μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας. Ἐνῷ δὲ τέλος ἡ σταυρικὴ θυσία, ἡ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ αἱματηρὰ θυσία, ἡ ἀποβλέπουσα τὴν ἀπολύτρωσιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προσεφέρθη ἅπαξ καὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας Ποντίου Πιλάτου, ἡ ἀναίμακτος θυσία τῆς Εὐχαριστίας, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ προσωπικὴ συμμετοχὴ τῶν σταυρικῶν ἀποτελεσμάτων, τελεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς συστάσεως αὐτῆς καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἡ ἐπανάληψις δὲ αὕτη τῆς ἀναιμάκτου προσφορᾶς διαδραματίζεται ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ ἑνὸς Γολγοθᾶ, ἀλλ' εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ κώμην, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται Χριστιανοί, καὶ ἐπὶ μυριάδων θυσιαστηρίων, τὰ ὁποῖα πανταχοῦ τῆς ὑφηλίου ἔχει ἀνεγείρει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ πίστις καὶ ἡ εὐλάβεια τῶν Χριστιανῶν.

Ἀλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ τις λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρω· ἀφοῦ μετὰ τὴν μίαν καὶ μόνην σταυρικὴν θυσίαν, τὴν προσφερθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ χάριν ὅλων ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐθεωρήθη περιττὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν νὰ διατάξῃ τὴν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐπανάληψιν αὐτῆς κατὰ τρόπον μυστηριώδη καὶ ἀναίμακτον τὸν διὰ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, δὲν μειώνεται ἆρά γε, δὲν παρουσιάζεται χαίνουσα ἐκ τῆς σημασίας της ἡ πρώτη θυσία, ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ; Ἀπ' ἐναντίας, ἀγαπητοί. Ἡ Ἁγία Εὐχαριστία ἀποδεικνύει τὸν ἀνεξάντλητον θησαυρὸν τῆς θείας δυνάμεως, τὸν ὁποῖον ἐμπερικλείει ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ὁποίου πραγματικὴ ἀναπαράστασις εἶνε ἐκείνη. Διότι ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτήρων τῆς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ θυσίας, τοὺς ὁποίους ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, καὶ αἱ δύο θυσίαι, καὶ ἡ σταυρικὴ δηλονότι καὶ ἡ τῆς Εὐχαριστίας, εἶναι κυρίως μία καὶ μόνη θυσία. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὰς θυσίας εἷς καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός, ὅστις εἶναι ὁ θύτης καὶ τὸ θῦμα, ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, ὁ θύων καὶ ὁ θυόμενος, μὲ μόνην τὴν παρατήρησιν ὅτι χύσας ἅπαξ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, ἀφοῦ ἔκτοτε «ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει», ἐπαναλαμβάνει ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ τὴν αὐτὴν θυσίαν ἀναιμάκτως. Διατί ἀκόμη λέγομεν, ὅτι κυρίως πρόκειται περὶ μιᾶς καὶ μόνης θυσίας ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐπὶ τῆς Εὐχαριστίας; Διότι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀγάπη εἶναι, ἡ ὁποία ἔκαμε τὸν Ἰησοῦν νὰ προσφέρῃ τὴν αἱματηρὰν θυσίαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἡ ὁποία τὸν ὡδήγησε νὰ προσφέρῃ διὰ παντὸς τὴν αὐτὴν θυσίαν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ὅπως διὰ μέσου αὐτῆς δύ-

νανται οἱ πιστοὶ νὰ καρπωθοῦν τὰ σωτήρια ἀγαθὰ τῆς σταυρικῆς θυσίας.

Ὥστε, ἐπειδὴ ὁ λόγος μας σήμερον θὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως μεταξὺ τῆς Εὐχαριστίας ὡς θυσίας καὶ τῆς θυσίας ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, πῶς δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν αὐτὴν δι᾽ ὀλίγων εὐσυνόπτων λέξεων, τὰς ὁποίας νὰ δυνάμεθα ὅπως συγκρατήσωμεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας; Θυσία ἀληθὴς καὶ τελεία, ἥτις ἱκανοποίησε τὴν θείαν δικαιοσύνην, τὴν ὁποίαν δὲν ἤρκουν νὰ ἀποζημιώσουν αἱ ἰουδαϊκαὶ θυσίαι, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον αἱ ἐθνικαί, θυσία, ἡ ὁποία συνεφιλίωσε τὸν Θεὸν μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος, θυσία τέλος, ἥτις ἠδυνήθη νὰ λυτρώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ὑπῆρξε μία καὶ μόνη, ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ σταυρικὸς θάνατος τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἀπέθανεν ἑκουσίως καὶ ἐξ ἀγάπης τὸν ὀδυνηρότατον τοῦτον θάνατον ἀντὶ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ χάριν τῶν καταδίκων. Ἀλλ᾽ ἐὰν ὁ Κύριος ἡμῶν εἶχε τόσην ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ ἡμῶν «ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων», βεβαίως θὰ ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς νὰ ἐκφράσωμεν τὴν θέλησίν μας ἐπὶ τῆς θείας ταύτης προσφορᾶς, καὶ νὰ ἀποδεχθῶμεν, ἐὰν θέλωμεν, τὰ σωτήρια ἀγαθά, τὰ προσφερόμενα ἡμῖν τόσον πλουσιοπαρόχως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου. Διὰ νὰ μᾶς καταστήσῃ λοιπὸν δυνατὴν καὶ εὔκολον τὴν προσωπικὴν ἀπόληψιν τῶν σταυρικῶν τούτων ἀγαθῶν ὁ Κύριος ἡμῶν τί ἔπραξεν; Ἐδέχθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ σοφίσῃ τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, ἐξηγήσας τὴν σημασίαν αὐτῆς ὡς ἑξῆς περίπου· Φίλοι μου! εἶπε, δι᾽ ἀγάπην σας προσέφερα ἐμαυτὸν θῦμα ἱλαστήριον πρὸς τὸν Θεὸν ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν· ἀλλὰ πρὸς χάριν σας πάλιν δέχομαι νὰ προσφέρω ἐμαυτὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον διὰ τῆς Εὐχαριστίας ταύτης, τὴν ὁποίαν σᾶς παραδίδω. Διότι πρέπει νὰ πιστεύσητε, ὅτι ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ θὰ εἶμαι πάντοτε παρών, θύτης ὁ ἴδιος καὶ θῦμα, προσφέρων ὁ ἴδιος καὶ προσφερόμενος· Πρόκειται δηλ. ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ νὰ συνεχίσω ἀναιμάκτως τὸ ἔργον τοῦ Γολγοθᾶ· διότι ἐπιθυμῶ τοὺς καρποὺς τοῦ σταυρικοῦ μου θανάτου, τοὺς ὁποίους ἀπεθησαύρισα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μου, νὰ τοὺς οἰκειοποιηθοῦν οἱ ὀπαδοί μου, μεταλαμβάνοντες μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας αὐτὸ τὸ σῶμά μου καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά μου, τὰ ὁποῖα σᾶς προσφέρω διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας.

Εὐχαριστοῦμεν σοι, Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, διὰ τὴν θείαν σου ταύτην πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαν, καὶ ὑποσχόμεθα ὅτι θὰ ἐνθυμώμεθα πάντοτε εὐγνωμόνως τὴν ἐντολήν σου ταύτην περὶ τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, καὶ δὲν θὰ λησμονήσωμεν βεβαίως εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὰ ὅσα ηὐδόκησες νὰ πάθῃς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, ἤτοι τὰ φρικτὰ Πάθη σου, τὸν ἐπώδυνον Σταυρόν σου, καὶ τὴν Ταφήν σου μετὰ τῶν νεκρῶν· καὶ θὰ προσφέρωμεν εὐλαβῶς, κατὰ τὴν ἐντολήν σου, τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, παρακαλοῦντες καὶ δεόμενοι καὶ ἱκετεύοντες τὸν Οὐράνιον Πατέρα σοῦ τε καὶ ἡμῶν, ὅπως καταπέμπῃ τὸ Ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα ἐπὶ τὰ Δῶρα, τὰ ὁποῖα ἐκ τῶν δώρων αὐτοῦ πάλιν προσφέρομεν, καὶ τοιουτοτρόπως μεταποιῇ τὸν μὲν ἄρτον εἰς τὸ τίμιον Σῶμά σου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ Ποτηρίῳ εἰς τὸ τίμιον Αἷμά σου. «Ἵνα γένηται πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ζωὴν αἰώνιον».